

CARME BATLLE I GALLART
JOAN J. BUSQUETA I RIU

BIBLIOGRAFIA (1980-1988) SOBRE CIUTATS I VILES DE LA CORONA D'ARAGÓ A LA BAIXA EDAT MITJANA

Una de les nombroses tasques de la «Comission Internationale pour l'Histoire des Villes», en la qual tres historiadors representen la Península Ibèrica (M.A Ladero per Castella, Carme Batlle per la Corona catalano-aragonesa i J. Gaspar per Portugal), és la de recollir bibliografia sobre el tema, limitant, per ara, les dates als decennis dels anys 80. En aquest sentit, la bibliografia clàssica sobre ciutats i viles anterior a aquestes dates queda incorporada en els treballs que detallarem a continuació.

En el nostre cas es tracta, de moment, d'un complement del treball en curs d'elaboració, però presentat en esquema a la darrera reunió de l'esmentada Comissió (Andorra, maig de 1988), dintre l'estudi global titulat «Formació de ciutats noves i de nous barris a Europa, del segle XII al XVIII». L'exposició sobre el «Procés de creixement de les ciutats de la Corona catalano-aragonesa», és a dir, des de mitjan segle XII, s'insereix en aquell enunciat general, inclou com a ciutats noves les conquerides a l'Islam i procura remarcar les diferències de les poblacions analitzades respecte a les dels altres Estats.

Una ullada general a la bibliografia ens permetrà adonar-nos d'un seguit d'aspectes que caldrà considerar:

Primerament, constatem que els estudis sobre les ciutats de la Corona d'Aragó són bastant nombrosos. En aquest sentit, cal destacar l'abundància de treballs referents a la Baixa Edat Mitjana; un nombre que supera als dedicats a l'etapa posterior, l'època moderna.

Hom disposa de nombroses monografies dedicades no només a les ciutats sinó també a les viles, més o menys importants, elaborades en els darrers anys en un moment de vitalitat de la història local, com és l'actual. Bé que sovint es fa difícil distingir en la pràctica la diferència entre els deures i drets de les ciutats o les viles, existeixen, però, uns indicatius que ens permeten discernir entre unes i altres: Des

dels inicis de l'Edat Mitjana, el títol de ciutat el reberen aquelles poblacions importants emmurallades i en les qual s'hi havia instal·lat una seu episcopal; les viles eren aquelles poblacions que, sense tenir el títol de ciutat, fruien d'alguns privilegis o d'un nombre prou elevat d'habitants per a distingir-se de la resta de pobles. Cal dir que moltes viles, especialment des del segle XVIII, passaren per concessió o privilegi a la condició de ciutats.

Malauradament no existeix cap treball sobre història urbana basat en una recerca de nivell general; ningú no ho ha intentat. Aquest hauria d'ésser, en principi, un dels objectius prioritaris de la investigació.

La bibliografia més recent mostra un interès, una preocupació cada cop més important en l'estudi del creixement urbà. Aquest fenomen, a més, s'analitza mitjançant certs criteris d'anàlisi com els factors urbanístics o morfològics, el factor demogràfic i d'aprovisionament, i, de manera més indirecta, el factor institucional. Respecte del primer punt es valora el creixement o disminució de les muralles, la formació de burgs o raval, l'abastiment d'aigües, la situació i importància dels edificis civils i religiosos, l'evolució que segueixen els espais assignats a les minories ètniques —jueus i musulmans—, entre altres aspectes. Coneixem prou bé alguns d'aquests detalls mitjançant la documentació escrita conservada; ens manca però el complement arqueològic necessari. Tot i amb això, els darrers anys s'ha produït un canvi pel que fa a l'estudi arqueològic de les ciutats, degut al gran nombre d'intervencions, principalment d'urgència, que han estat realitzades en funció de diferents treballs de millora o rehabilitació urbana.

Hom pot constatar que la demografia i l'aprovisionament, estretament lligats al creixement o decreixement urbà, forneixen un criteri important d'anàlisi de l'evolució de les ciutats. En aquest sentit, cal remarcar la disposició d'una font que permet aproximar-nos, bé que amb certes precaucions, a la població; es tracta del conjunt de fogatjaments realitzats d'ençà de mitjan segle XIV, amb finalitats clarament fiscals. Els nous estudis semblen dirigir-se, alhora, a copsar la possibilitat d'una política demogràfica o d'aprovisionament per part de les institucions ciutadanes, aspectes que ajuden a veure les fases d'apogeu o declivi de la ciutat, així com la necessitat d'entendre aquestes ciutats en el marc rural en el qual s'insereixen o, millor, la vinculació entre el nucli urbà i el territori circumdant.

Finalment, respecte del criteri institucional hi ha un punt que ha estat ben poc utilitzat per la historiografia. Es tracta de l'estudi de les convocatòries de Corts: el paper polític de les ciutats fou rellevant com a integradores del braç reial. Així podrem conèixer bona part de les ciutats o viles representades.

Bibliografia (1980-1988)

- AMELANG, J.S.: *La formación de una clase dirigente: Barcelona 1490-1714*, Barcelona, 1986, 232 pàgs.
- AMELANG, J.S.: *Honored Citizens of Barcelona. Patrician Culture and Class Relations, 1490-1714*, Princeton, 1986, 259 pàgs.
- ANSÓN CALVO, M.C.: *Plano más probable de la zona urbana de San Pablo de Zaragoza en el siglo XVII*, in «La ciudad de Zaragoza en la Corona de Aragón», X Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Zaragoza, Institución Fernando el Católico, 1984, Comunicaciones, pàgs. 5-13.
- BANDRÉS SÁNCHEZ-CRUZAT, ROSA M.: *La organización notarial aragonesa a través de los fueros*, in «La Ciudad de Zaragoza en la Corona de Aragón»..., p. 49-62.
- BANKS, P.: *The origins of the «Gremi de Sabaters» of Barcelona*, in «Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat», 18 (1980), pàgs. 109-118.
- BARCELÓ CRESPI, M.: *La ciudad de Mallorca en el último cuarto del siglo XV: parroquias y red viaria*, in «La ciudad hispánica durante los siglos XIII al XVI», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1321-1329.
- BATLLE, C.: *Els Granollacs, metges de Barcelona (segle XV). De la cort del rei a la beneficència parroquial*, in «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval», II, Barcelona, CSIC, 1981, pàgs. 383-414.
- BATLLE, C.: *Els proboms de la Ribera de Barcelona i llurs atribucions en matèria d'urbanisme (segona meitat del segle XIII)*, in «El pla de Barcelona i la seva història», Ajuntament de Barcelona, 1983, pàgs. 155-160.
- BATLLE, C.: *L'assistència als pobres a la Barcelona medieval (s. XIII)*, Barcelona, Ed. Dalmau, 1987 [Col·lecció Episodis de la Història, n. 267].
- BATLLE, C.: *La Seu d'Urgell a la segona meitat del segle XIII, segons els testaments*, in «Urgellia», 3 (1980), pàgs. 369-417.
- BATLLE, C.: *Els francesos a la Corona d'Aragó*, in «Anuario de Estudios Medievales», 10 (1980), pàgs. 361-392.
- BATLLE, C.: *Contribució a la història dels oficis de Barcelona: Els carnissers del segle XIII*, in «Quaderns d'Estudis Medievales» II (Barcelona, 1981) pàgs. 310-318.
- BATLLE, C.: *La família i la casa d'un draper de Barcelona, Burget de Banyeres (primera meitat del segle XIII)*, in «Acta Mediaevalia», 2 (1984), pàgs. 64-91.
- BATLLE, C.: *Les relacions entre Barcelona i Sicília a la segona meitat del segle XIII*, in «La società mediterranea all'epoca del Vespro», XI Congresso di Storia della Corona d'Aragona, II, Palermo, 1983, pàgs. 147-185.
- BATLLE, C.: *La mentalitat i les formes de vida dels mercaders catalans medievals*, in «El comerç en el marc econòmic de Catalunya», Ajuntament de Barcelona, Edicions de la Magrana, 1983, pàgs. 75-99.

- BATLLE, C.: *La societat catalana al segle XIII*, in «Annals de la Universitat d'Estiu d'Andorra», 1983, pàgs. 45-54.
- BATLLE, C.: *La casa burgesa en la Barcelona del siglo XIII*, in «La societat barcelonina a la Baixa Edat Mitjana», Acta Mediaevalia-Annexos d'Historia Medieval, I (Barcelona 1983), pàgs. 1347-1360.
- BATLLE, C.: *La Seu d'Urgell medieval: la ciutat i els seus habitants*, Barcelona, Fundació S. Vives Casajuana, 1985, 200 pàgs.
- BATLLE, C.: *La classe politique urbaine de la Couronne d'Aragon 1300-1450*, in «Pouvoirs et Sociétés politiques dans les Royaumes Ibériques au Bas Moyen Age (fin XIIIe siècle-milieu XVe siècle)» Université de Nice, 1986, pàgs. 155-163.
- BATLLE, C.-CASAS, M.: *La caritat privada i les institucions benèfiques de Barcelona (segle XIII)*, in «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval», Barcelona, CSIC, 1980, pàgs. 117-192, 9 cuadros.
- BATLLE, C.-BUSQUETA, Joan J.: *Las familias de la alta burguesía en el municipio de Barcelona (siglo XIII)*, in «Anuario de Estudios Medievales», 16 (1986), pàgs. 81-92.
- BATLLE, C.: *Expansió i alternances de la població de Barcelona i el Pla*, in «L'Avenç», 94 (Barcelona, 1986), pàgs. 28-34.
- BENET, A.: *La creació de la vila de Manresa al segle XII*, in «Miscel·lània d'Estudis Bagencs» 5 (1987), pàgs. 107-125.
- BERTRAN, P.: *Les rendes reials de la ciutat de Lleida al 1299*, in «La societat mediterrànea all'epoca del Vespro», XI Congresso di Storia della Corona d'Aragona», II, Palermo, 1983, pàgs. 187-199.
- BERTRAN, P.: *Bellcaire d'Urgell, perfil històric*, Bellcaire d'Urgell, 1982, 138 pàgs.
- BERTRAN, P.: *Aspectes demogràfics i econòmics de Cervera i la seva rodalia el 1497*, in «Miscel·lània Cerverina» 3 (1985), pàgs. 55-72.
- BERTRAN, P.: *El libro del Baile Real de Daroca (1383-1385)*, Lleida, Estudi General de Lleida, 1981, 26 pàgs.
- BERTRAN, P.: *El llibre del Batlle reial de Lleida Ramon de Carcassona (1366-1369)*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1981, 32 pàgs.
- BERTRAN, P.: *El menjador de l'Almoina de la Catedral de Lleida. Notes sobre l'alimentació dels pobres lleidatans al 1338*, in «Ilerda», 1979 [1983], pàgs.
- BERTRAN, P.: *La Procuració reial de Lleida a mitjans del segle XIV*, Lleida, Estudi General de Lleida, 1981, 125 pàgs.
- BERTRAN, P.: *La alimentación de los pobres de Lérida en el año 1338*, in «Manger et boire au Moyen Age», Actes du Colloque de Nice (15-17 octobre 1982), Nice, Publications de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines, 1984, t.1. pàgs. 361-373.
- BLASCO, A.: *La Inquisición y los judíos en Aragón en la segunda mitad del siglo XIV*, en

- «Aragón en la Edad Media» VII, Estudios de economía y sociedad. Universidad de Zaragoza, 1987, pàgs. 81-96.
- BONET ESTRADES, M.: *Un ejemplo de núcleo urbano bipolar de la Catalunya Nova: L'Espluga de Francolí*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1469-1487.
- BORRAS FELIU, A.: *Fundación del colegio de la Compañía de Jesús en Zaragoza*, in «La ciudad de Zaragoza en la Corona de Aragón...», Zaragoza, 1984, pàgs. 167-187.
- BOSOM ISERN, S.: *Homes i oficis de Puigcerdà al segle XIV. (Un document inèdit de 1345)*, Puigcerdà, 1982, 131 pàgs.
- BUESA CONDE, D.: *Teruel en la Edad Media*, Zaragoza, 1980, 142 pàgs.
- BUESA CONDE, D.: *La familia en la Extremadura Turolense*, in «Aragón en la Edad Media», III (1980), pàgs. 147-181.
- BURNS, R.I.: *Jaume I i els valencians del segle XIII*. Pròleg de Jaume Fuster, València, 1981, 348 pàgs.
- BURNS, R.I.: *Colonialisme medieval. Explotació postcroada de la València islàmica*, València, 1987.
- BUSQUETA, Joan J.-CUADRADA, C.: *Un grup social a la conquesta de l'entorn rural. Els funcionaris regis i la seva implantació en el Pla de Barcelona i el Maresme*, in «L'Avenç», 94 (Barcelona, 1986), pàgs. 36-41.
- BUSQUETA, Joan J.: *Algunes consideracions a l'entorn del tema «Ciutat i camp» a la Catalunya baixmedieval*, in «Burriac», Mataró, 1988, pàgs. 77-81.
- BUSQUETS MOLAS, E.: *Història de Capellades*. Ajuntament de Capellades, 1982, 453 pàgs.
- CABANES PECOURT, M.D.: *Tarazona en la repoblación valenciana de 1239*, in «Aragón en la Edad Media», VII, Estudios de economía y sociedad, Universidad de Zaragoza, 1987, pàgs. 39-46.
- CANELA GARAYOA, M.: *Cervera: 1333-1384: pestes, fams i guerres*, in «Miscel·lània Cerverina», 4 (1986), pàgs. 55-56.
- CANELLAS, A.: *Longares, de los orígenes a 1478. Notas históricas y colección diplomática*, Zaragoza, 1983, 157 pàgs.
- CÁRCEL ORTÍ, M.-TRENCHS ODENA, J.: *El Consell de València: disposicions urbanístiques (siglo XIV)*, in «La ciudad hispánica...» II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1481-1545.
- CARDÚS FLORENSA, S.: *Terrassa medieval: visió històrica*, Terrassa, Xarxa de Biblioteques Soler i Palet, 1984. [reedició de l'obra de 1960 Terrassa Mitjeval].
- CASAS NALDAL, M.: *Aspectes demogràfico-familiars de la vila de Cardona a mitjans del segle XIV (1342-1383)*, in «Cardener» 2 (Cardona, 1985), pàgs. 53-68.
- CASAS NADAL, M.: *Els habitants de Cardona i les seves activitats econòmiques al voltant de 1400*, in «Cardener», 2 (Cardona, 1985), pàgs. 125-143.
- CASAS NADAL, M.-OLLIH, I.: *Els «Libri Iudeorum» de Vic i Cardona*, in «Miscel·lània de Textos Medievals», 3, Barcelona, CSIC, 1985, 350 pàgs.

- CASTELLACCIO, A.: *Aspetti di storia italo-catalana*. Consiglio Nazionale delle Ricerche. Istituto sui rapporti italo-iberici. Sassari, 1983, 207 pàgs. (Estudia les ciutats de Sardenya durant el segle XIV).
- CATEURA, P.: *Urbanismo y finanzas: adquisiciones de propiedades urbanas por Jaime II de Mallorca*, in «La societat mediterranea all'epoca del Vespro», XI Congresso..., II, Palermo, 1983, pàgs. 333-357.
- CATEURA, P.: *Sociedad, jerarquía y poder en la Mallorca medieval*, Palma de Mallorca, 1984, 228 pàgs.
- CHABAS, R.: *Historia de Denia*. Prólogo de J. Carrasco Ferrer, Alicante, 1985, 522 pàgs.
- (LA) CIUDAD DE ZARAGOZA EN LA CORONA DE ARAGÓN, Comunicaciones del X Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Zaragoza, 1984, 574 pàgs.
- (LA) CIUTAT A LA CONQUESTA DEL CAMP: RIQUESA I PODER A LA CATALUNYA BAIX-MEDIEVAL. in «L'Avenç», 94 (Barcelona, 1986), pàgs. 27-51.
- (LA) CIUDAD HISPANICA DURANTE LOS SIGLOS XII AL XVI. Actas del Coloquio celebrado en la Rábida y Sevilla del 14 al 19 de septiembre de 1981, Madrid, Universidad Complutense, 1985, 2 vols.
- CLARAMUNT, S.: *El arrabal de las Ramblas en la Barcelona del siglo XV*, in «La Ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1407-1429.
- COLL JULIÀ, N.: *Compañías mercantiles barcelonesas del siglo XV y su estrato familiar*, in «Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos» IX (Barcelona, 1981), pàgs. 27-104.
- CONDE, R.: *Los Lull: una familia de la burguesía barcelonesa del siglo XIII*, in «La societat mediterranea all'epoca del Vespro, XI Congresso..., II, Palermo, 1983, pàgs. 371-406.
- CONDE, R.: *Castell de Càller. Cagliari catalano-aragoneso*, Cagliari, Consiglio Nazionale delle Ricerche, 1984.
- CORBELLA, R.: L'aljama de jueus de Vic. Pròleg per I. Ollich, Vic, Patronat d'Estudis Ausonencs, 1984 [ed. facsímil del original de 1909].
- CORBERO, J.: *Historia civil y religiosa de Torà*, Ajuntament de Torà, 1982, 418 pàgs.
- CORRAL LAFUENTE, J.L.: *La ciudad de Daroca según el Libro de Actas de 1473*, in «Aragón en la Edad Media», IV (1981), pàgs. 157-194.
- CORRAL LAFUENTE, J.L.: *El origen de las Comunidades medievales aragonesas*, in «Aragón en la Edad Media», VI (1984), pàgs. 67-94.
- CORRAL LAFUENTE, J.L.: *La comunidad de aldeas de Daroca en los siglos XIII y XIV: orígenes y proceso de consolidación*, 1987, 256, pàgs.
- CORTIELLA ÒDENA, F.: *Història de Constantí*, Constantí, 1981, 257 pàgs.
- CORTIELLA ÒDENA, F.: *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana: Tarragona*, Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconencs, 1984.

- CORTIELLA ÒDENA, F.: *Les lluites socials a Tarragona a la primera meitat del segle XV*, Tarragona, 1984, 93 pàgs. [col·lecció «Pau de les postals»].
- CORTIELLA ÒDENA, F.-ANGUERA, P.: *Història d'Alforja*, Alforja, 1986.
- CUADRADA, C.: *Vers l'adquisició d'una mentalitat feudal: Pere des Bosc ciutadà de Barcelona i la compra dels castells de Sant Vicens i Vilassar (segle XIV)*, in «Acta Mediaevalia», Annex 3 (1987), pàgs. 179-199.
- CUELLA ESTEBAN, O.: *Aportaciones culturales y artísticas del Papa Luna (1394-1423) a la ciudad de Calatayud*. Zaragoza, Institución Fernando el Católico, 1984, 217 pàgs.
- CUELLA ESTEBAN, O.: *Los judíos bilbilitanos en tiempos del papa Luna*, in «Primer Encuentro de Estudios Bilbilitanos», II, Calatayud, 1983, pàgs. 133-140.
- CUELLA ESTEBAN, O.: *Situación social y política de la comunidad de Calatayud en el tránsito del siglo XIV al XV*, in «Primer Encuentro...», pàgs. 141-148.
- CUELLA ESTEBAN, O.-JULVE, E.: *La villa de la Fresneda: Historia, monumentos e instituciones*, Ayuntamiento de la Fresneda, 1986, 170 pàgs.
- CUTRINA SORINAS, G.: *Les arts tèxtils a Ripoll i a la comarca. Assaig d'història*, Diputació de Girona, 1986.
- DANÉS TORRAS, J.: *Història d'Olot*, Ajuntament d'Olot, 1977-1987, 13 vols.
- DÍAZ MANTECA, E.-OLUCHA MONTINS, F.: *Documentos históricos de la villa de Benassal*, in «Estudis Castellonencs» 2 (Castelló, 1984-85), pàgs. 609-633.
- DÍEZ QUIJANO D.: *Història de Puigverd de Lleida*, Ajuntament de Puigverd, 1987, 338 pàgs.
- DOÑATE SEBASTIA, J. M.: *Datos para la historia de Villarreal*, Villarreal, Anúbar, 1972-1984, 6 vols.
- DUFOURQ, CH.E.: «*Honrats*» «*mercaders*» et autres dans le Conseil des Cent au XIV siècle, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1361-1395.
- ESPAÑOL, F.: *Les cartes de població de Vilallonga*, in «Acta Mediaevalia», 4 (1983), pàgs. 87-106.
- ESTEBAN LORENTE, J.F.: *Ordenanzas que rigen a la platería zaragozana desde 1420 a 1742*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 245-260.
- EVOLUCIÓ URBANA DE CATALUNYA. Institut Municipal d'Història, Barcelona, Edicions de la Magrana, 1983, 127 pàgs.
- FALCÓN PÉREZ, I.: *Zaragoza en el siglo XV. Morfología urbana, huertas y término municipal*. Zaragoza, Institución Fernando el Católico, 1981, 420 pàgs.
- FALCÓN PÉREZ, I.: *Las ciudades medievales aragonesas*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1159-1200, 10 plans.
- FALCÓN PÉREZ, I.: *El gremio de panaderos de Zaragoza en el siglo XV*, in «Aragón en la Edad Media», VII. Estudios de economía y sociedad. Universidad de Zaragoza, 1987, pàgs. 199-230.

- FALCÓN PÉREZ, I.: *Sanidad y beneficencia en Zaragoza en el siglo XV*, in «Aragón en la Edad Media», III (1980), pàgs. 183-226.
- FALCÓN PÉREZ, I.: *Aportación al estudio de la población aragonesa a fines del siglo XV*, in «Aragón en la Edad Media», V (1983), pàgs. 255-302.
- FALCÓN PÉREZ, I.: *Notas sobre los corredores de comercio de Zaragoza en el siglo XV*, in «Aragón en la Edad Media» VI (1984), pàgs. 175-207.
- FARRENY, M.D.: *Procesos de crims del segle XV a Lleida*, Lleida, 1986.
- FERANÁNDEZ TRABAL, J.: *De mercaders a terratinents. Formació del patrimoni rural de la família Bell·lloc de Girona, 1302-1398*, in «L'Avenç», 94 (1986), pàgs. 42-47.
- FEJIC, Nenad: *Notes sur la traite des esclaves de Bosnie à Barcelone au Moyen-Age (d'après les documents des Archives de Protocoles)*, in «Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols», X (Barcelona, 1982), pàgs. 107-126.
- FERRER MALLOL, M.T.: *Els italians a terres catalanes (segles XII-XV)*, in «Anuario de Estudios Medievales», 10 (1980), pàgs. 393-467.
- FERRER MALLOL, M.T.: *Els sarraïns de la Corona Catalano-Aragonesa en el segle XIV. Segregació i discriminació*, Barcelona, CSIC, 1987, 427 pàgs.
- FONT RIUS, J.M.: *Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval*, Barcelona, Edicions de la Universitat, 1985, 778 pàgs. [col·lectànea de treballs].
- FONT RIUS, J.M.: *La universidad de prohombres de Ribera de Barcelona y sus ordenanzas marítimas (1258)*, in «Estudios de Derecho mercantil en homenaje al profesor Antonio Polo», Madrid, 1981, pàgs. 199-240.
- FONT RIUS, J.M.: *El antiguo derecho local de la ciudad de Balaguer*, in «Anuario de Historia del Derecho Español, LII (1982), pàgs. 5-110.
- FONTANALS, B.: *Petita història de Sitges*, Ajuntament de Sitges, 1987, 109 pàgs.
- FURIÓ A.-GARCÍA, F.: *La economía municipal de Alzira a fines del siglo XVI según un libro de cuentas de 1380-1381*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1611-1633.
- FURIÓ A. (ED): *València, un mercat medieval*, València, 1985, 324 pàgs.
- GALLENTE MARCO, M.: *La asistencia sanitaria en Valencia (1400-1512)*, València, 1982, 2 vols.
- GALLENTE MARCO, M.: *Sanidad y urbanismo en la Valencia del siglo XV*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1567-1580.
- GALLENTE MARCO, M.: *Aproximación a un modelo medieval de institución sanitaria: el hospital de la Reyna*, in «Saitabi», XXXI (1981), pàgs. 73-87.
- GALLENTE MARCO, M.: *Instituciones hospitalarias y poderes públicos en Valencia*, in «Saitabi», XXXIV (1984), pàgs. 75-88.
- GARCÍA ESPUCHE, A.-GUARDIA BASSOLS, M.: *Espai i societat a la Barcelona pre-*

- industrial*, Barcelona, Institut Municipal d'Història- Edicions la Magrana, 1986.
- GARCÍA HERRERO, M.C.: *La muerte y el cuidado del alma en los testamentos zaragozanos de la primera mitad del siglo XIV*, in «Aragón en la Edad Media», VI (1984), pàgs. 209-245.
- GARCÍA PANADÈS, T.: *Los bienes de Ferrer de Gualbes, ciudadano de Barcelona (h. 1350-1423)*, in «Acta Mediaevalia», 4 (1983), pàgs. 149-204.
- GARCÍA SANZ, A.-FERRER MALLOL, T.: *Assegurances i canvis marítims medievals a Barcelona*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1983, 2 vols.
- GARCÍA SANZ: *Societats mercantils medievals a Barcelona*, Barcelona, Fundació Noguera, 1986, 2 vols. [col·lecció Textos i Documentos, 11 i 12].
- GARBALLO MOYA, A.: *Los orígenes de la comunidad de Teruel*, Teruel, 1984, 120 pàgs.
- GAY MOLINS, P.: *Aportaciones al estudio de la judería nueva zaragozana*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàg. 327-333.
- GAY MOLINS, P.: *Las viviendas en la judería nueva*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 335-342.
- GORT, E.-GORT, J.M.: *La formació d'una ciutat. Reus*. Reus 1987.
- GORT, E.-GORT, J.M.: *Reus al segle XII: 800 anys de les cartes de població*, Reus, 1986.
- GORT, E.-GORT, J.M.: *Riudoms als segles XII i XIII*, Riudoms, 1987.
- GRACIA MONT, E.: *Vic i el seu territori en el segle XIV*, in «L'Avenc», 94 (1986), pàgs. 48-51.
- GUILLERÉ, CH.: *Politique et société: les jurats de Gerone (1323-1376)*, in «La ciudad hispánica...», Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1442-1468.
- GUILLERÉ, CH.: *Diner, poder i societat a la Girona del segle XIV*, Ajuntament de Girona, 1984, 251 pàgs.
- GUILLERÉ, CH.: *Les Géronais dans l'élan de la Couronne d'Aragone (1313-1339)*, in «La societat all'epoca del Vespro», III, Palermo, 1984, pàgs. 183-194.
- GUILLERÉ, CH.: *Ville et féodalité dans la Catalogne du Bas Moyen Age*, in «La formació i expansió del feudalisme català-Actes del col·loqui organitzat pel Col·legi Universitari de Girona (8-11 de gener de 1985)», in «Estudi General» 5-6 (1985-86), pàgs. 447-466.
- GUIRAL, J.: *L'évolution du paysage urbain à Valencia du XIIIe siècle*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1581-1610.
- GUIRAL, J.: *Les paris dans la société marchande à Valence à la fin du Moyen-Age*, in «Les Espagnes médiévales. Aspects économiques et sociaux», Annales de la Faculté des Lettres, 46, (Nice, 1983), pàgs. 159-164.
- HINOJOSA MONTALVO, J.: *Los judíos valencianos durante la época de las Vísperas Sicilianas, 1276-1336*, in «La societat all'epoca del Vespro», III, Palermo, 1984, pàgs. 194-218.

- IRANZO MUÑO, M.T.: *La muralla de Huesca en la Edad Media*, Huesca, 1986, 142 pàgs.
- IRANZO MUÑO, M.T.-LALIENA, C.: *El acceso al poder de una oligarquía urbana: El Concejo de Huesca (siglos XII-XIII)*, in «Aragón en la Edad Media», VI (1984), pàgs. 47-65.
- LACARRA, J.M.: *Colonización, parias, repoblación y otros estudios*, Zaragoza, 1981, 250 pàgs.
- LACARRA, J.M.: *Estudios dedicados a Aragón*, Zaragoza, Facultad de Filosofía y Letras, 1987 [colectánea de estudios].
- LAUB, E.: *El mito triunfante. Estudio antropológico social de los chuetas mallorquines*, Mallorca, Miquel Font, 1987.
- LEDESMA RUBIO, M.L.: *Mudéjares tornadizos y relapsos en Aragón a fines de la Edad Media (1484-1512)*, in «Aragón en la Edad Media», VI (1984), pàgs. 263-292.
- LEDESMA RUBIO, M.L.: *La Orden de San Juan de Jerusalén en Zaragoza en el siglo XIV*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 381-414.
- LINDGREN, U.: *Bedürftigkeit-Armut-Not. Studien zur spätmittelalterlichen Sozialgeschichte Barcelonas*. Spanische Forschungen der Görresgesellschaft. Münster in Westfalen, 1980, 264 pàgs.
- LIONEL ISAACS, A.: *Els jueus de Mallorca*, Mallorca, Miquel Font, 1986, 257 pàgs.
- LLORENS SOLÉ, A.: *Solsona i el Solsonès en la història de Catalunya*, Lleida, Editorial Virgili i Pagès, s.a., 1987, 2 vols.
- LÓPEZ ELUM, P.: *La población de Alzira en el siglo XV*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1635-1644.
- LÓPEZ QUÍLEZ, A.-OLMOS TAMARIT, V.S.: *Agitaciones, revoltes i conflictes. Catarroja (segles XIII-XVII)*. Un model d'estudi dels moviments socials al País Valencià, in «Torrens», 3 (1984), pàgs. 19-43.
- MAGDALENA NOM DE DEU, J.R.: *Los judíos ante la «Cort del Justicia» de Castellón de la Plana (siglo XV)*. Resumen de tesis doctoral, Barcelona, Universidad, 1982.
- MARÍN PADILLA, M.E.: *Posible sinagoga conversa en Zaragoza*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 441-448.
- MARÍN PADILLA, M.E.: *Notas sobre la familia Constantín de Calatayud (1482-1488)*, in «Aragón en la Edad Media», III, 1980, pàgs. 227-262.
- MORERA, E.: *Tarragona cristinana*, vols. I i II (2.ª ed.), Tarragona, 1981-1982.
- MARISTANY, C.: *Senyoria i població al Camp de Tarragona: la vila de Cambrils (segles XII-XVII)*, Cambrils, 1986.
- MASSANELL ESCLASANS, A.: *La població jueva vilafraquiniana i llocs d'emplaçament del seu call i fossar*, in «Miscel·lània Penedesenca», VI (Vilafranca del Penedès, 1983), pàgs. 99-125.

- MATEU IBARS, J.: *Scholares, bacallarii, doctores y magistri del Estudio General de Lérida. Contribución a su nómina en los siglos XIV y XV*, in «Ilerda», 45 (1984), pàgs. 175-207.
- MOTIS DOLADER, M.A.: *Los corredores judíos en Aragón en la Baja Edad Media*, in «Aragón en la Edad Media», VII. Estudios de economía y sociedad. Universidad de Zaragoza, 1987, pàgs. 97-155.
- MOTIS DOLADER, M.A.: *Estudio de los objetos litúrgicos de las sinagogas zaragozanas por la Corona en el año 1492*, in «Aragón en la Edad Media», VI, 1984, pàgs. 247-262.
- MUTGÉ VIVES, J.: *La ciudad de Barcelona durante el reinado de Alfonso el Benigno, 1327-1336*, Barcelona-Madrid, CSIC, 1987. [Anuario de Estudios Medievales. Anejo, 17].
- MUTGÉ VIVES, J.: *Algunes millores urbanístiques a Barcelona durant el regnat d'Alfons el Benigne (1327-1336)*, in «El Pla de Barcelona i la seva història», Barcelona, Institut Municipal d'Història-Edicions de la Magrana, 1984, pàgs. 161-172.
- OLAVARRIETA, J.: *Girona, ciutat*, Girona, Caixa d'Estalvis de Girona, 1986.
- ORCÁSTEGUI, C.-SARASA E.: *El Libro-registro de Miguel Royo, merino de Zaragoza en 1301: Una fuente para el estudio de la Sociedad y Economía zaragozanas a comienzos del siglo XIV*, in «Aragón en la Edad Media», IV, 1981, pàgs. 87-156.
- OLLIH, I.: *La història medieval i les noves tècniques d'anàlisi per ordinador: els testaments de Vic del segle XIII*, in «Acta Mediaevalia», 1 (1980), pàgs. 11-27.
- ORDEIG MATA, R.: *Aspectes del segle XV vigatà segons els acords del Consell Municipal*, in «Ausa», X, núms. 102-104 (Vic, 1982), pàgs. 12-29.
- ORDEIG MATA, R.: *Els orígens històrics de Vic*, Vic, 1981, 158 pàgs.
- ORRIOLS, M.L.: *Alguns aspectes de la Geltrú a la Baixa Edat Mitjana*, Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 1987.
- PAGAROLAS, L.: *Història de l'antiga vila dels Arcs (Baix Camp), segles XII-XV*, Reus, Edicions del Centre de Lectura, 1982, 86 pàgs.
- PAGAROLAS, L.: *Sobre el fogatjament ordenat per les Corts de Montsó de 1512*, in «Butlletí Arqueològic de Tarragona», 3 (1981), pàgs. 47-64.
- PARDO HERNANDEZ, M.: *El Bací dels Pobres Vergonyants de la parròquia de Santa Maria del Mar*, in «Estudis Històrics i Documenta dels Arxius de Protocols», VII, (Barcelona, 1980), pàgs. 149-164.
- PIÉ, J.: *Annals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona*, Tarragona, Diputació provincial, 1984, 679 pàgs.
- PIFARRÉ TORRES, D.: *Estudi antroponímic del barri de Santa Maria del Mar de Barcelona al segle XV (1467-1470)*, in «Butlletí interior. Societat d'Onomàstica», 19 (Barcelona, 1985), pàgs. 13-16.
- PLANA BORRAS, J.: *Els Benet, una família de mercaders barcelonins (primera meitat del*

- segle XIV), in «La societat barcelonina a la Baixa Edat Mitjana». Acta Mediaevalia Annexos d'Història Medieval, I (Barcelona, 1983), pàgs. 55-65.
- PONS PASTOR, A.: *Los judíos del reino de Mallorca durante los siglos XIII y XIV*, Palma de Mallorca, Miquel Font, 1984, 2 vols.
- QUADRADO, J.M.: *Forenses y ciudadanos*. Palma de Mallorca, 1986, 412 pàgs. [edició facsímil].
- QUILEZ BURILLO S.: *Fiscalidad y autonomía municipal: enfrentamiento entre la villa de Daroca y la Monarquía*, in «Aragón en la Edad Media», III (1980), pàgs. 95-145.
- REDONDO VEINTEMILLAS, G.: *La hacienda municipal de Zaragoza a mediados del siglo XVII*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 493-505.
- REDONDO VEINTEMILLAS, G.: *La censura política en el gobierno municipal de Zaragoza (1628)*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 479-492.
- RESINA, J.A.-SIMÓN, P.: *Apunts sobre l'Arboç en la Baixa Edat Mitjana*, in «Miscel·lània Penedesenca», VII (1985), pàgs. 259-278.
- RIBALTA, J.-TURULL, M.: *Alguns aspectes del règim municipal de Tàrrrega i Cervera al segle XIV*, Ajuntament de Tàrrrega, 1987.
- RICHOU LLIMONA, M.: *Aproximació a la història d'Argentona: segles XIII-XV*, Argentona, Ajuntament d'Argentona, 1987.
- RIERA MELIS, A.: *La lezda balear de 1302, un punto de fricción entre el reina de Mallorca y las ciudades mercantiles de Cataluña y Valencia a principios del siglo XIV* in «Estudios Castellonenses», 1 (1982), pàgs. 11-69.
- RIERA MELIS, A.: *La Corona de Aragón y el Reino de Mallorca en el primer cuarto del siglo XIV, I: las repercusiones arancelarias de la autonomía balear (1289-1311)*, Madrid-Barcelona, CSIC, 1986, 359 pàgs.
- RIERA MELIS, A.: *El comerç català a la Baixa Edat Mitjana, I: El segle XIV*, in «Annals de la 2.ª Universitat d'Estiu d'Andorra 83», Andorra, Conselleria de Cultura, 1984, pàgs. 192-225.
- RIERA MELIS, A., et alii: *La societat catalana baixmedieval davant els sismes, I: els terratrèmols de 1373*, in «Anuario de Estudios Medievales», 16 (1986), pàgs. 251-306.
- RIU, M.: *La documentación del siglo XIII conservada en el archivo de la basilica de Santa María del Mar (Barcelona)*, in «Jaime I y su época», 3, 4 y 5, Zaragoza, 1982, pàgs. 1397-1405.
- RIU, M.: *La financiación de la vivienda, propiedad horizontal y pisos de alquiler en la Barcelona del siglo XIV*, in «La ciudad hispánica...», Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1397-1405.
- ROMANO, D.: *Judíos bailes de Zaragoza (1276-1279)*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 507-519.
- ROSSELLÓ, VAQUER, R.: *Aportació a la història medieval de Menorca. Segle XIV*, Consell Insular de Menorca, 1985.

- RUBIO VELA, A.: *Pobreza, enfermedad y asistencia hospitalaria en la Valencia del siglo XIV*, València, 1984, 226 pàgs.
- RUIZ DOMENEC, J.E.: *La ciudad de Barcelona durante la Edad Media. De los orígenes a la formación de un sistema urbano*, in «Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat», XVIII (1980), pàgs. 69-97.
- RUIZ DOMENEC, J.E.: *Barcelona en 1249. Las circunstancias de un privilegio*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1333-1345.
- SAINZ DE LA MAZA, R.: *La aljama judía de Montalbán (1307-1391)*, in «Anuario de Estudios Medievales», 14 (1984), pàgs. 345-391.
- SALVADOR ESTEBAN, E.: *Inmigrantes zaragozanos en la Valencia del primer cuarto del siglo XVI*, in «La ciudad de Zaragoza...», Zaragoza, 1984, pàgs. 521-531.
- SÁNCHEZ ALMELA, E.: *El llibre de privilegis de la villa de Sant Mateu: 1157-1512*, Castelló, 1985, 429 pàgs.
- SANCHÍS GUARNER, M.: *Morfologia de les velles ciutats valencianes*, in «La Corona d'Aragona e il Mediterraneo», IX Congresso di Storia della Corona d'Aragona, III, Palermo, 1984, pàgs. 245-256.
- SANCHÍS GUARNER, M.: *La ciutat de València. Síntesi d'història i de geografia urbana*, València, 1983 (4.ª ed.), 603 pàgs.
- SANTAMARÍA, A.: *Los Consells municipals de la Corona de Aragón mediado el siglo XIII. El sistema de cooptación*, in «Anuario de Historia del Derecho Español», LI (1981), pàgs. 291-364.
- SANTAMARÍA, A.: *La asistencia a los pobres en Mallorca en el bajo medievo*, in «Anuario de Estudios Medievales», 13 (1983), pàgs. 381-406.
- SANTAMARÍA, A.: *La política municipal de Alfonso el Liberal en el Reino de Mallorca (1285-1291)*, in «La ciudad hispánica...», II, Universidad Complutense de Madrid, 1985, pàgs. 1271-1299.
- SANTAMARÍA, A.: *Sobre la datación de la carta de «franquesa» de Mallorca*, Roma, Instituto Español de Cultura, 1984, pàgs. 457-474.
- SARASA, E.: *Sociedad y conflictos sociales en Aragón, siglos XIII-XIV. Estructuras de poder y conflictos de clase*, Madrid, Siglo XXI, 1981, 256 pàgs.
- SASTRE MOLL, J.: *Economía y sociedad del Reino de Mallorca (primer tercio del siglo XIV)*, Palma de Mallorca, Museo de Mallorca, 1986, 58 pàgs.
- SCARLATA, M.: *Strutture urbane e habitat a Palermo fra XII e XIV secolo. Un approccio al tema attraverso la lettura documentaria*, in «Schede Medievali», 8 (1985), pàgs. 80-110.
- SECALL GÜELL, G.: *Aspectes socio-econòmics de la comunitat jueva de Valls a través dels Libri Iuderoum (1314-1329)*, in «Quaderns de Vilaniu» 5 (Valls, 1984), pàgs. 123-148.
- SECALL GÜELL, G.: *Les Jueries medievals tarragonines*, Reus, 1983, 633 pàgs.
- SOBREQUÉS CALLICÓ, J.: *La ciutat mediterrània de l'Edat Mitjana a la Revolució*

- Industrial: el cas de Barcelona*, in «Les ciutats catalanes en el marc de la Mediterrània», Ajuntament de Barcelona, 1984, pàgs. 69-109.
- SOBREQUÉS CALLICÓ, J.-ROVIRA SOLÀ, M.: *Tres préstecs jueus a la ciutat de Barcelona en el segle XIII (1274-1294)*, in «Miscel·lània d'homenatge a Miquel Coll i Alentorn», Barcelona, 1984, pàgs. 271-289.
- TINTÓ SALA, M.: *La història del gremi de serrallers i ferrers de Barcelona, any 1380*, Barcelona, Gremi de Serrallers i Ferrers, 1980, 149 pàgs.
- TINTÓ SALA, M.: *Aportación al estudio de los gremios del siglo XV: los libros gremiales de Barcelona*, IX Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Nápoles, 1973, vol. IV (Zaragoza, 1984), pàgs. 203-228.
- TORRAS RIBÉ, J.M.: *Els municipis catalans a l'Antic Règim, 1453-1808*, Barcelona, Ed. Curial, 1983.
- TURULL RUBINAT, M.: *El règim municipal de Paeria. Cervera 1331-1333. Dinàmica social i política*, Lleida, Ed. Virgili i Pagès, 1986.
- TURULL RUBINAT, M.: *Estructura urbana i comportaments polítics diferenciats en les poblacions medievals: Cervera 1332-1333*, in «Miscel·lània Cerverina», 3 (Cervera, 1985), pàgs. 29-54.
- TURULL RUBINAT, M.: «*El mal any primer*» a Cervera: *Trasbals socio-polític i crisi de subsistència (1333)*, in «Miscel·lània Cerverina», 4 (Cervera, 1986), pàgs. 23-54.
- TURULL RUBINAT, M.: *La indústria drapera a Cervera a l'edat mitjana (s. XIII-XIV) i les ordinacions de la draperia de 1320*, in «Miscel·lània Cerverina», 5 (Cervera, 1987), pàgs. 43-70.
- VARIS: *Història de Terrassa*, Ajuntament de Terrassa, 1987.
- VARIS: *Passat i present de Barcelona. I: Materials per l'estudi del medi urbà*, Barcelona, Universitat, 1983.
- VERLINDEN, CH.: *Le registre du marchand brugeois Martin Van der Beurse aux archives de Valence (1414-1427)*, in «Les Espagnes médiévales. Aspects économiques et sociaux», pàgs. 153-158.
- VILA, M.A.: *Tortosa al segle XIII: vida i costums dels tortosins*, Barcelona, El Llamp, 1986, 142 pàgs.
- VILA, M.A.: *Tortosa i el seu terme a mitjans segle XVI: Esberrany geo-econòmic*, Barcelona, R. Dalmau, 1986, 60 pàgs.
- VINYOLES VIDAL, T.M.: *El pressupost familiar d'una mestressa de casa barcelonina per l'any 1401*, in «La societat barcelonina a la Baixa Edat Mitjana». Acta Mediaevalia-Annexos d'Història Medieval, I (Barcelona, 1983), pàgs. 101-112.
- VINYOLES VIDAL, T.M.: *La vida quotidiana a Barcelona vers 1400*, Barcelona, Fundació Vives Casajuana, 1985, 240 pàgs.
- VINYOLES VIDAL, T.M.-EQUIP BROIDA: *La viudez ¿triste o feliz estado? (Las últimas voluntades de las barcelonesas en torno al 1400)*, in «Las mujeres en las ciudades

- medievales», Actas de las terceras jornadas de investigación interdisciplinaria, Universidad Autónoma de Madrid, 1984, pàgs. 27-42.
- VINYOLES VIDAL, T.M.-EQUIP BROIDA: *Us de l'espai en els castells i torres dels segles XIV i XV*, in «Fortaleses, torres, guaites i castells de la Catalunya medieval». Acta Mediaevalia-Annexos d'Arqueologia Medieval, 3 (1987), pàgs. 217-295.
- WEBSTER, J.: *Els framenors de Manresa*, in «Miscel·lània d'Estudis Bagencs», 5 (Manresa, 1987), pàgs. 127-137.